

1b-Plan wynikowy „Zrozumieć przeszłość” do historii dla klasy 1 liceum ogólnokształcącego /poziom rozszerzony/Rok szkolny 2022/23

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
Zrozumieć przeszłość	<p>Cele badania i nauki historii</p> <p>Znaczenie historii</p> <p>Klasyfikacja źródeł historycznych</p> <p>Epoki – podział i prosty charakterystyka</p> <p>Nauki pomocnicze historii</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>historia, prehistoria, nauki pomocnicze historii</i></p> <p>– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych</p> <p>– klasyfikuje źródła historyczne</p> <p>– wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne</p>	<p>– opisuje rodzaje źródeł historycznych</p> <p>– wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych</p> <p>– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych</p> <p>– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi</p> <p>– analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych</p>

Rozdział I. Pierwsze cywilizacje

<p>1. Początki historii człowieka</p>	<p>Zarys antropogenezy Chronologia pradziejów Człowiek w paleolicie Rewolucja neolityczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia <i>prehistoria</i> – prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit, neolit, antropogeneza, rewolucja neolityczna</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej – przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu – w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
<p>2. Narodziny cywilizacji</p>	<p>Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw w Ustrój państw</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe – wskazuje na mapie obszar Sumeru – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Mezopotamii – wyjaśnia okoliczności powstania i rolę pisma – wyjaśnia rolę Sargona Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Sumerów – wyjaśnia cechy religii Sumerów – opisuje okoliczności powstania i cechy najstarszych miast – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

	<p>w- miast sume ryjskie h</p> <p>Znaczenie wynalazienia pisma</p> <p>Osiągnięcia Sumerów</p> <p>Współczesne dziedzictwo kultur Sumeru i innych najdawniejszych kultur Mezopotamii</p>		
3. Babilonia i Asyria	<p>Ukształtowanie się pierwszych</p>	<p>– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii</p> <p>– wyjaśnia cechy ustrojowe mezopotamskich państw</p> <p>– rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny oraz struktury społeczne Babilonu i Asyrii</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii</p>

	<p>imper iów</p> <p>Najważn iejsze kultur y: Babilo nia i Asyria</p> <p>Wierzeni a ludów Mezo pota mii</p> <p>Kodeks Ham mura biego jako jeden z najsta rszych zabyt ków praw odaw stwa</p> <p>Nauka, sztuk a i wierz enia staroż ytnej Mezo</p>		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia cechy religii Babilonu i Asyrii – wyjaśnia rolę Hammurabiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Asurbanipala – wyjaśnia specyfikę armii asyryjskiej – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania imperiów w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
--	--	--	--

	potamii		
4. Państwo faraonów	<p>Dzieje polityczne z podstawową periodyzacją dziejów w Egipcie</p> <p>Ustrój polityczny państwa faraonów</p> <p>Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu</p> <p>Współczesne dziedzictwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – opisuje warunki naturalne Egiptu – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie i wyjaśnia ich rolę – wyjaśnia okoliczności powstania piramid – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Narmera, Ramzesa II – w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu

	o cywili zacji Egipt u		
5. Kultura starożytnego Egiptu	<p>Politeistyczne wierzenia Egipcjan</p> <p>Osiągnięcia cywilizacji Egiptu</p> <p>Sztuka starożytnego Egiptu</p> <p>Badania cywilizacji egipskiej</p> <p>Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje świątynie egipskie i wyjaśnia ich rolę – wymienia główne cechy religii egipskiej – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską – w szerokim aspekcie przedstawia rolę religii dla dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę Echnatona – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich

<p>6. Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu</p>	<p>Cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael, Fenicja, Persja i Hetyci Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie Kolonizacja fenicka i znaczenie handlu w starożytności Ewolucja pisma – wykształcenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą), Fenicji, Persji – wymienia główne założenia monoteizmu – wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej – rozpoznaje pismo fenickie – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cywilizacyjną rolę Hetytów – za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela, Persji – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu – charakteryzuje specyfikę imperium perskiego – opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona – w porządku chronologicznym opisuje rozwój imperium perskiego – wyjaśnia rolę Cyrusa Wielkiego, Dariusza Wielkiego – w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości – porównuje cechy religii ludów starożytnego Bliskiego Wschodu – porównuje i ocenia ustroje społeczno-polityczne starożytnych cywilizacji
--	--	---	--

	<p>ie alfabe tu Współcz esne dziedz zictw o staroż ytneg o Izrael a</p>		
7. Cywilizacje Indii i Chin	<p>Cywiliza cja Indus u i Żółtej Rzeki Źródła wielki ch religii i syste mów etycz nych: hindu izmu, budd yzmu, konfu cjaniz mu i taoiz mu</p>	<p>– wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin – opisuje cechy ustrojowe i społeczne państw Dalekiego Wschodu – wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu – porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu</p>

	Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii		
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji			
1. Początki cywilizacji greckiej	<p>Wpływ warunków geograficznych na powstanie cywilizacji antycznej Grecji</p> <p>Powstanie i upadek kultury minojskiej i mykeńskiej</p> <p>Osiągnięcia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Hellada, Hellenowie</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska, cywilizacja mykeńska, „wieki ciemne”</i> – wskazuje na mapie teren Grecji – opisuje warunki naturalne Grecji – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji na dzieje Hellady – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – rozpoznaje pismo greckie – rozpoznaje pałac w Knossos – wymienia główne cechy cywilizacji minojskiej i mykeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i porównuje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej – wyjaśnia pojęcia: <i>wojna trojańska, „wieki ciemne”</i> – porównuje warunki naturalne starożytnego Wschodu i Grecji – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji

	<p>cia kultur y minojskiej i mykeńskej</p> <p>Kształotwanie się alfabetu greckiego i inne rodzaje pisma stosowane na ziemiach greckich w starożytności</p>		
2. Greckie <i>poleis</i>	<p>Charakterystyka <i>poleis</i> greckich</p> <p>Obszar starożytny</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Kolonizacja, kolonia, metropolia</i> – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces i wyjaśnia znaczenie Wielkiej Kolonizacji – opisuje struktury społeczne <i>polis</i> – porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wyjaśnia znaczenie rewolucji hoplickiej – wyjaśnia rolę religii, języka i sportu jako czynników integrujących Hellenów – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej

	<p>o świat a grecki ego Kulturo we, obyczajowe i polityczne elementy wspólnoty Greków w w starożytności Wielka Kolonizacja i jej znaczenie</p>		<p>Grecji</p>
<p>3. Antyczna Sparta</p>	<p>Powstanie i rozwój Sparty Ustrój Sparty Organizacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>wychowanie spartańskie</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>helota</i> – wskazuje na mapie Spartę – wymienia główne organy władzy w Sparcie – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty – wymienia etapy życia spartiaty 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor</i>, <i>geruzja</i>, <i>zgromadzenie ludowe</i> – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego – wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Sparcie – opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój

	<p>cja społeczna Sparty</p> <p>Wychowanie i życie Spartan</p>		<p>polityczny i społeczny Sparty</p>
<p>2. Ateńska demokracja</p>	<p>Pierwotny ustrój Aten</p> <p>Społeczństwo ateńskie</p> <p>Zarys wielkich reform wprowadzających demokrację</p> <p>Charakterystyka demokracji ateńskiej</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i></p> <p>– wskazuje na mapie Ateny</p> <p>– rozpoznaje plan antycznych Aten</p> <p>– wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach</p> <p>– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie Peryklesa</p> <p>– opisuje strukturę społeczną Aten</p>	<p>– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenie ludowe, Rada Pięciuset, sąd ludowy, strateg</i></p> <p>– wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Atenach</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa</p> <p>– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską</p> <p>– w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa</p>

	Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten		
4. Wojny grecko-perskie	<p>Ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie</p> <p>Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich</p> <p>Rozwiązania militarne Greków</p> <p>Odniesie</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera, bieg maratoński</i></p> <p>– wskazuje na mapie Persję</p> <p>– umiejscawia w czasie wojny perskie</p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina, Plateje, Mykale)</p> <p>– rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego</p> <p>– wskazuje odniesienia do dziejów starożytnej Grecji w kulturze współczesnej</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską</p> <p>– wyjaśnia genezę wojen perskich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków</p> <p>– wymienia skutki wojen grecko-perskich</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich</p> <p>– wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy</p>

	<p>nia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej</p>		
<p>5. Potęga i upadek antycznej Grecji</p>	<p>Ekspancja Aten po zwycięstwie nad Persją Wojna peloponeska Wpływy greckie w antycznym świecie Skutki rywalizacji w świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>hegemonia</i> – wskazuje na mapie Ateny, Spartę i Teby – umiejscawia w czasie wojnę peloponeską – podaje przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wymienia główne etapy wojny peloponeskiej – rozpoznaje ateński Akropol 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje wojnę peloponeską – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Leuktrami – wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego – wyjaśnia znaczenie wielkich polityków: Peryklesa, Kimona – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojny peloponeskiej dla dziejów Hellady

	grecki m po zakoń czeni u wojen perski ch		
6. Świat duchowy starożytnych Greków	Religia grecka Narodzeni filozofii greckiej Homer i literatura grecka Teatr w Grecji Igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji i współcześni Początki dziej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, wyrocznia delficka, gimnazjon</i> – rozpoznaje głównych bogów greckich – podaje cechy religii greckiej – wyjaśnia rolę Homera – rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa – opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji – opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody i poglądy sofistów – wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Demokryta z Abdery – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji

	<p>pisarstwa</p> <p>Znaczenie kultury greckiej dla świata starożytnego</p>		
8. Sztuka i nauka antycznej Hellady	<p>Kanony piękna i architektura grecka w późniejszych epokach</p> <p>Rzeźba i malarstwo wazy</p> <p>Matematyka i fizyka</p> <p>Archimedes i wynal</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>historiografia</i></p> <p>– rozpoznaje najważniejsze dzieła sztuki i nauki starożytnej Grecji</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia sztuki i nauki antycznych Greków</p> <p>– rozpoznaje świątynię grecką i wymienia jej cechy</p>	<p>– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji</p> <p>– wyjaśnia rolę Archimedesesa</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich naukowców: Pitagorasa, Hipokratesa, Herodota, Tukidydesa</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji</p>

	<p>azki techni czne Grekó w Osiągnię cia nauko we staroż ytnyc h Grekó w współ cześni e</p>		
9. Podboje Aleksandra Wielkiego	<p>Powstan ie imper ium mace dońsk iego Przebieg podb ojów Aleks andra Mace dońsk iego Znaczeni e podb ojów mace</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>epoka hellenistyczna</i> – lokalizuje na mapie Macedonie i Persję – lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego – rozpoznaje hoplitę macedońskiego – wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Granikos, Issos, Gaugamela)</p>	<p>– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego</p>

	<p>dońsk ich dla kultur y grecki ej Postać Aleks andra Mace dońsk iego i jego rola w dzieja ch ludzk ości</p>		
<p>10. Świat hellenistyczny</p>	<p>Podział imper ium Aleks andra Mace dońsk iego Świat śródzi emno morsk i pod domi nacją mace dońsk ą</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>kultura hellenistyczna</i> – rozpoznaje starożytną Aleksandrię – lokalizuje na mapie imperium Aleksandra Macedońskiego i państwa powstałe po rozpadzie imperium – lokalizuje w czasie śmierć Aleksandra Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne epoki hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia główne cechy kultury hellenistycznej – wyjaśnia główne założenia epikureizmu, stoicyzmu i cynizmu – wyjaśnia cechy religii w czasach hellenistycznych – opisuje w porządku chronologicznym rozpad imperium Aleksandra Wielkiego – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii hellenistycznych – w szerokim aspekcie wyjaśnia ponadczasowe znaczenie epoki hellenistycznej

	Państwa hellenistyczne Kultura hellenistyczna		
Rozdział III. Antyczny Rzym			
1. Starożytna Italia i początki Rzymu	Ludy starożytnej Italii Osiągnięcia cywilizacyjne Etrusków Powstanie Rzymu – mit i rzeczywistość Rzym królewski	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia</i> – wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, patrycjusze, plebejusze</i> – wskazuje na mapie Italię, Rzym – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – opisuje warunki naturalne Italii – wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez Etrusków – opisuje strukturę społeczną Rzymu w okresie monarchii	– opisuje główne cechy cywilizacji etruskiej – opisuje legendę o powstaniu Rzymu – wyjaśnia rolę Romulusa – opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wyjaśnia rolę Serwiusza Tuliusza – porównuje warunki naturalne Grecji i Italii – wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnych Rzymie
2. Republika rzymska	Społeczeństwo republiki	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika, obywatel</i> – wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, patrycjusze,</i>	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>

	<p>rzymskiej i źródła napięć społecznych</p> <p>Walka o prawa plebejuszy</p> <p>Powstanie republiki i zasady jej funkcjonowania</p> <p>Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej</p>	<p><i>plebejusze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie republiki – wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii – wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku – wyjaśnia podobieństwa i różnice w rozumieniu pojęć <i>obywatel</i> i <i>obywatelstwo</i> w starożytnej Grecji oraz Rzymie
<p>3. Podboje Rzymu</p>	<p>Organizacja armii rzymskiej</p> <p>Podboje Rzymu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja, triumf</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickich (Kanny, Zama) 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala,

	<p>u w Italii</p> <p>Wojny punic kie</p> <p>Postacie wybit nych wodz ów i ich wpły w na dzieje staroż ytne</p> <p>Podbój świat a śródzi emno morsk iego</p> <p>Powstan ie Imper ium Rzym skie o</p>		<p>Scypiona Afrykańskiego</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego</p>
4. Zmiany społeczne w republice rzymskiej	<p>Grupy społe czne w społe czeńs twie</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, obywatel, niewolnictwo, gladiator</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>proletariusze</i></p> <p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Spartakusa</p>	<p>– opisuje położenie różnych grup niewolników w Rzymie</p> <p>– opisuje powstanie Spartakusa i jego skutki</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian społecznych w Rzymie</p> <p>– wyjaśnia rolę braci Grakchów, Spartakusa</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p>

	<p>rzymskim i zmianach w strukturze państwa w okresie międzywojennym</p> <p>Wpływ podbojów na sytuację społeczną Rzymu</p> <p>Niewolnictwo w starożytnym Rzymie: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym,</p>		
--	---	--	--

	<p>różny status niewolników w Powstanie Spartakusa – przebieg i skutki</p>		
<p>5. Upadek republiki rzymskiej</p>	<p>Kryzys polityczny i społeczny republiki rzymskiej</p> <p>Stronnicztwa polityczne w Rzymie i ich walka o przywództwo</p> <p>Rywalizacja wodz</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, triumwirat</i></p> <p>– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>– wymienia skutki reformy wojskowej Mariusza</p> <p>– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie ustrojowe reformy wojskowej Mariusza</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>popularzy, optymaci, I triumwirat, idy marcowe, II triumwirat</i></p> <p>– wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Filippi, Akcjum)</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Sulli, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara oraz Oktawiana Augusta</p>

	<p>ów o władz ę w Rzymi e i trium wirat Podboje i wojny domo we w I w. p.n.e. II trium wirat – upad ek repub liki rzym skiej</p>		
<p>6. Początki cesarstwa rzymskiego</p>	<p>Oktawia n Augus t i okolic zności powst ania cesars twa Reformy państw a</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, dynastia</i> – wyjaśnia pojęcia: <i>pryncypat, „komedia republiki”, kult cesarza</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie wczesnego cesarstwa – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Oktawiana Augusta</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcie <i>pax Romana</i> – opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie wczesnego cesarstwa – wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – wyjaśnia rolę polityków: Tyberiusza, Kaliguli, Klaudiusza, Nerona – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego</p>

	<p>rzymskiego Ustrój pryncypatu <i>Pax Romana</i> i nowe zasady funkcjonowania imperium Rządy dynastii julijsko-klaudyjskiej</p>		
<p>7. Od pryncypatu do dominatu</p>	<p>Wojny i rozszerzenie imperium w I w. n.e. Rola limesu jako granicy imperium</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, urbanizacja, dynastia</i> – wyjaśnia pojęcia: <i>limes, dominat, tetrarchia, szlak bursztynowy</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie późnego cesarstwa – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia cesarza Dioklecjana</p>	<p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie cesarstwa – wyjaśnia rolę Trajana – wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia pojęcie <i>diaspora żydowska</i> – w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego – wyjaśnia, jak w dziejach Rzymu zmieniało się rozumienie pojęcia <i>obywateł</i></p>

	ium Kontakty Rzymi an z kultur ami spoza granic imper ium (w tym szlak burszt ynow y) Problem y związ ane z zarzą dzani em rozleg łym imper ium Zmiany ustroj u i sposo bu spraw owani a władz y w		
--	--	--	--

	antycznym Rzymie – wprowadzenie dominatu i tetrarchii		
8. Kultura antycznego Rzymu	Powstanie prawa rzymskiego i jego znaczenie w dziejach Europy Architektura i budownictwo rzymskie Rozwój sieci szlaków w komu	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, łacina</i> – wyjaśnia pojęcia: <i>Panteon, Koloseum, akwedukt</i> – rozpoznaje główne dzieła architektury starożytnego Rzymu – wymienia cechy sztuki i architektury rzymskiej – wymienia cechy prawa rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego – wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej – przedstawia działalność Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Seneki, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego – opisuje cechy filozofii rzymskiej – wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego – wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej

	<p>nikac yjny h imper ium Kultura i sztuk a antyc znego Rzym u Literatur a i poezj a rzyms ka Rzymski e osiąg nięcia techni czne i archit ekton iczne w kultur ze europ ejskie j</p>		
9. Religia rzymska i chrześcijaństwo	<p>Religia rzyms ka, przys</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mesjasz, męczennicy, herezja, bazylika</i> – podaje główne cechy religii rzymskiej – rozpoznaje głównych bogów rzymskich</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>kulty wschodnie, sobory</i> – wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa</p>

	<p>ważne wpływy obcych wierzeń podczas podbojów oraz rola religii dla państwa</p> <p>Początki chrześcijaństwa i jego związki z judaizmem</p> <p>Powstanie kościoła i charakterystyka wspólnot wczesnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijaństwa – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia działalność św. Piotra i św. Pawła – opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów Rzymu i świata
--	---	---	--

	<p>nochr ześcij ańskic h</p> <p>Prześlad owani a chrze ścijan – skala zjawis ka i jego przycz yny</p> <p>Wzrost popul arnoś ci, legaliz acja i uznan ie chrze ścijań stwa za religię państ wową</p> <p>Pierwsze herezj e i rozła my w chrze</p>		
--	---	--	--

	ścijań stwie		
10. Upadek cesarstwa rzymskiego	Przyczyn y kryzys u wewn ętrz ego imper ium Relacje imper ium z plemi onom i barba rzyńs kimi Zmiany społe czne w Rzymi e Podział cesars twa na zacho dnio- i wsch odnio rzys	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>wielka wędrówka ludów</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego – prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego – wyjaśnia pojęcia: <i>kolon, Hunowie</i> – przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego – wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstancyjna Wielkiego, Attyli – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego – porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego

	kie Walki wewn ętrzne e o władz ę nad imper ium Wędrów ki ludów i najaz d Hunó w		
Rozdział IV. Początki średniowiecza			
1. Cesarstwo bizantyjskie	Położeni e geogr aficzn e Bizan cjum Osiągnię cia Bizant yjczyk ów: kodyfi kacja praw, archit ektur	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>państwo autokratyczne</i> , <i>państwo teokratyczne</i> , <i>Kodeks Justyniana</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – rozpoznaje plan Konstantynopola – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej	– opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego – wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i> – wyjaśnia rolę Teodory – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy

	<p>a</p> <p>Działaln ość i osiąg nięcia Justy niana</p> <p>Ustrój polity czny i gospo darka cesars twa bizant yjskie go</p> <p>Zmiana znac zenia polity czneg o na przest rzeni dziejó w</p> <p>Znaczeni e Bizan cjum dla zacho wania osiąg nięć cywili</p>		
--	---	--	--

	zacji antycznej		
2. Świt narodów europejskich	<p>Plemiona germańskie we wczesnośredniowiecznej Europie</p> <p>Organizacja monarchii barbarzyńskich</p> <p>Chryścianizacja plemion barbarzyńskich – znaczenie arianizmu</p> <p>Znaczenie chrze</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, chrystianizacja, zakon benedyktynów</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wiec, drużyna, reguła zakonna, arianizm, skryptorium</i> – opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie – wymienia skutki działania zakonu benedyktynów 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje proces powstania i upadku państw germańskich – wyjaśnia przyczyny powstania zakonu benedyktynów – wyjaśnia rolę Teodoryka Wielkiego, św. Benedykta – wyjaśnia pojęcie <i>świt Europy</i> – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Europy

	<p>ścijań stwa w budo wie Europ y, rola ducho wieńś twa i nowy ch zakon ów</p>		
<p>3. Narodziny i podboje islamu</p>	<p>Arabia przed Maho mete m Okoliczn ości powst ania islam u Zasady islam u i jego cechy chara kteryś tyczn e Podboje islam u i</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Beduini</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej – wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej</p>	<p>– wyjaśnia genezę powstania islamu – wyjaśnia rolę Mekki dla ludów arabskich – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – ocenia postawę Arabów wobec ludności podbitej – wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, dżihad, sunnici, szyici</i> – opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium islamskiego – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów – w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla cywilizacji łaćciskiej i bizantyjskiej – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej</p>

	<p>powstanie kalifatu</p> <p>Polityka Arabów wobec podbitej ludności</p> <p>Powstanie podziemnych islamię</p> <p>Osiągnięcia kulturalne i naukowe Arabów</p> <p>Znaczenie islamu dla rozwoju cywilizacji europejskiej</p>		
--	---	--	--

	ejskie j		
4. Państwo Franków	<p>Wzrost znaczenia Franków i powstanie ich królestwa</p> <p>Organizacja monarchii Franków w okresie rządów w Merowingów</p> <p>Okoliczności odsunięcia od władzy Merowingów przez</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia patrymonialna</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków</p> <p>– wymienia cechy armii Franków</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie Państwa Kościelnego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo salickie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i wyjaśnia jej znaczenie</p> <p>– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków</p>

	<p>Karoli ngów</p> <p>Rządy pierw szych Karoli ngów</p> <p>Utworze nie Państ wa Kości elneg o</p>		
5. Imperium Karola Wielkiego	<p>Podboje Karol a Wielki ego i odno wieni e cesars twa w Europ ie</p> <p>Znaczeni e renes ansu karoli ńskie go i osiąg nięcia kultur alne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i> – lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego – opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego – wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego – wymienia cechy armii Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i> – wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków w czasach Karola Wielkiego – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy

	<p>Franków</p> <p>Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków</p> <p>Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego</p>		
6. Rozpad imperium Karolingów	<p>Kryzys imperium Karolingów</p> <p>Znaczenie traktatu z</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>uniwersalizm cesarski, I Rzesza</i></p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat z Verdun</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p> <p>– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium Karolingów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie traktatu z Verdun</p> <p>– wyjaśnia rolę Konrada I, Henryka I, Ottona II</p> <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy</p> <p>– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów</p>

	<p>Verdu n dla przysz łego podzi ału Europ y Zacho dniej Kształto wanie się Francj i i Niemi ec Rzesza Niemi ecka pod rządu mi Otton ów Próby stwor zenia europ ejskie j mona rchii uniwe rsalist ycznej przez</p>		
--	--	--	--

	Otton a III		
7. Pierwsze państwa Słowian	<p>Teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian</p> <p>Podział Słowian, organizacja społeczności słowiańskiej</p> <p>Państwo Samona i państwo wielkomorawskie</p> <p>Misja Cyryla i Meto</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Prasłowianie, Słowianie, początki państwowości</i></p> <p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich</p> <p>– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych</p> <p>– opisuje cechy kultury Słowian i ich wierzeń</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Awarowie, Protobułgarzy, rolnictwo żarowe, trybut, Przemyślidzi, Rurykowicze</i></p> <p>– wyjaśnia teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian</p> <p>– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian</p> <p>– wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego</p> <p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich</p>

	<p>dego i jej znaczenie</p> <p>Początki państwowości czeskiej i ruskiej</p>		
<p>8. Kształtowanie się feudalizmu</p>	<p>Zmiany gospodarcze i społeczne wczesnym średniowieczu</p> <p>Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego</p> <p>Drabina</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej – wymienia rodzaje renty feudalnej – rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie – charakteryzuje życie codzienne rycerzy i chłopów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna, feudalizm, immunitet, suzeren</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej – wyjaśnia specyfikę systemu lennego w Anglii – opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego – w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego

	<p>feuda lna i role poszc zegól nych grup społe cznyc h</p> <p>Rycerst wo, jego znac zenie, symb olika i obycz aje</p>		
9. Najazdy normañskie i węgierskie	<p>Skandyn awia we wczes nym średni owiec zu</p> <p>Przyczyn y najaz dów norm añskic h</p> <p>Działaln ość wikin</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, Węgrzy</i></p> <p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny Skandynawii, obszary najazdów normañskich i węgierskich</p> <p>– za pomocą mapy wskazuje tereny ludów germańskich żyjących w Skandynawii</p> <p>– wymienia przyczyny ekspansji Normanów i Węgrów</p> <p>– rozpoznaje pismo runiczne</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie królestwa angielskiego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje wyprawy normañskie</p> <p>– opisuje cechy kultury i wierzeń Normanów</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę na Lechowym Polu i wyjaśnia jej znaczenie</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Hastings i wyjaśnia jej znaczenie</p> <p>– wyjaśnia rolę: Wilhelma Zdobywcy, Arpada, Stefana Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów wczesnośredniowiecznej Europy</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania Anglii i Węgier</p> <p>– ocenia skutki ekspansji Normanów</p>

	<p>gów Najazdy węgie rskie na Europ ę Podboje Norm anów Ukształt owani e się państ wa węgie rskie o Rejony Europ y objęt e najaz dami norm ański mi</p>		
Rozdział V. Polska pierwszych Piastów			
1. Pradzieje ziem polskich	<p>Kultury arche ologic zne na ziemi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię, drużyna, opole, kultura archeologiczna, Wiślanie, Polanie</i> – wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich – rozpoznaje gród w Biskupinie – opisuje rolę bursztynowego szlaku 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy kultury łużyckiej – opisuje cechy ustroju politycznego i społeczno-ekonomicznego pierwszych plemion polskich – wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarka żarowa, gospodarka przemienno-odłogowa</i> – opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności

	<p>ach polski ch</p> <p>Historia osady w Bisku pinie</p> <p>Pojawie nie się Słowi an na ziemi ach polski ch i ich</p> <p>organ izacja społe czna</p> <p>Plemion a słowi ański e na ziemi ach polski ch</p> <p>Pierwsze państ wa Słowi an na ziemi</p>		<p>– wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu</p>
--	---	--	---

	ach polski ch		
2. Początki państwa polskiego	<p>Początki ekspansji terytorialnej Polan</p> <p>Legenda rni przodkowie Mieszka I</p> <p>Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku łacińskim</p> <p>Zmagania zbrojne Miesz</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród, Wieleci</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – wymienia osiągnięcia Mieszka I – lokalizuje w czasie chrzest Polski – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – wyjaśnia znaczenie dendrochronologii – umiejscawia w czasie bitwę pod Cedynią i wyjaśnia jej znaczenie – wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i> – wyjaśnia znaczenie postaci: Wichmana, biskupa Jordana, Galla Anonima, Thietmara – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

	ka l z sąsiadami		
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	<p>Misja św. Wojciecha w Prusach i zjazd gnieźnieński</p> <p>Podboje Bolesława Chrobrego</p> <p>Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich</p> <p>Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie, Szczerbiec</i></p> <p>– wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego</p> <p>– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego</p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p> <p>– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III, Henryka II</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>

	koronacja Bolesława Chrobrego i jej znaczenie		
4. Kryzys i odbudowa państwa Piastów	Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji państwa polskiego Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowski	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>tendencje centralistyczne, tendencje decentralistyczne</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – umiejscawia w czasie koronację Mieszka II – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela – umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela – wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem – wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława, Jarosława II, Brzetysława, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów – w szerokim aspekcie przedstawia spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem

	<p>m</p> <p>Utrata</p> <p>znaczenia</p> <p>monarchii</p> <p>piastowskiej</p> <p>Odbudowa</p> <p>państwowości</p> <p>Kazimierza</p> <p>Odnocenia</p> <p>Panowania</p> <p>Bolesława</p> <p>Śmiałego</p> <p>i jego</p> <p>polityki</p> <p>zagranicznej</p> <p>Państwa</p> <p>polskiego</p> <p>wobec</p> <p>konfliktu</p>		
--	---	--	--

	cesars twa z papie stwe m Konflikt króla z bisku pem – wypę dzeni e władc y		
5. Polska na przełomie XI i XII wieku	Rządy Wład ysław a Herm ana i jego konfli kty z syna mi Polska w polity ce międz ynaro dowej w XI w. Walki pomi	– lokalizuje w czasie panowania Bolesława Krzywoustego – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami – wskazuje zmiany terytorialne państwa polskiego w czasach Bolesława Krzywoustego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego	– wyjaśnia przyczyny wojny polsko-niemieckiej za panowania Bolesława Krzywoustego – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia pojęcie <i>palatyn</i> – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana – wyjaśnia znaczenie postaci: Sieciecha, Henryka V, Galla Anonima – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym ocenia postać Bolesława Krzywoustego

	<p>ędzy Piasta mi o sukce sję na przykł adzie konfli ktu międz y Kryw ousty m a Zbigni ewem</p> <p>Rządy Bolesł awa Kryw ouste go – wojna z Niem cami oraz podb ój Pomo rza</p>		
6. Monarchia pierwszych Piastów	<p>Organiza cja mona rchii piasto wskiej</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia patrymonialna, drużyna</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>książe, król, rycerz</i> – umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów – wymienia cechy ustrojowe Polski pierwszych Piastów</p>	<p>– opisuje strukturę społeczno-ekonomiczną Polski pierwszych Piastów – wymienia cechy armii polskiej doby pierwszych Piastów – wymienia obciążenia prawa książęcego – wyjaśnia przemiany ustrojowe w czasach Polski pierwszych Piastów</p>

	<p>Drużyna księżca i jej znaczenie dla państwa piastowskiego</p> <p>Społeczeństwo państwa polskiego w czasach pierwszych Piastów</p> <p>Rola władcy i problemy związane z dziedziczeniem</p>		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania warstwy rycerskiej w Polsce – wyjaśnia w szerokim aspekcie znaczenie państwa pierwszych Piastów dla dalszych dziejów Polski
<p>Rozdział VI. Pełnia średniowiecza w Europie</p>			

<p>1. Konflikt cesarstwa z papieżem</p>	<p>Kryzys papieża w X w. i ruchy odnowy Kościoła</p> <p>Wielka schizma wschodnia, jej przyczyny i skutki</p> <p>Spór papieża z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki</p> <p>Papiestwo u szczytu potęgi</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> – wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary, na których przeważał katolicyzm – wymienia różnice między katolicyzmem a prawosławiem 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia; <i>feudalizacja Kościoła, symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański, konkordat wormacki</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci: Grzegorza VII, Henryka IV – wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III – w szerokim aspekcie ukazuje przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę
---	--	---	--

	<p>politycznej Stronnic stwa propa pieski e i proce sarski e w średni owiec znej Europ ie</p>		
<p>2. Wyprawy krzyżowe</p>	<p>Przyczyn y ekono miczn e, polity czne, społe czne i religij ne wypra w krzyż owyc h Przebieg walk i najwy bitnie jsi wodz</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i> – lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>handel lewantyński</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II – w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyka Barbarossy, Saladyna – w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy

	<p>owie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów</p> <p>Negatywne i pozytywne skutki wypraw krzyżowych</p>		
3. Imperium mongolskie	<p>Powstanie państwa Mongołów</p> <p>Przyczyny sukcesów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje na mapie imperium mongolskie – prawidłowo stosuje pojęcie Mongołowie – rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego – wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich – wymienia skutki ataku Mongołów na ziemię polską – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej – za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej – w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej – wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo – w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata

	<p>armii mongolskiej</p> <p>Podboje mongolskie w Azji</p> <p>Najazdy Mongolów na Europę i ich skutki</p> <p>Imperium mongolskie – jego zasięg , dzieje i znaczenie</p>		
4. Narodziny monarchii stanowej	<p>Przemiany społeczne w średniowieczu</p> <p>Ukształtowanie się</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa, stany</i> – wyjaśnia pojęcie <i>monarchia stanowa</i> – wymienia stany w średniowieczu – wymienia przykłady reprezentacji stanowych w poszczególnych państwach – lokalizuje w czasie powstanie parlamentów w Anglii i we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia proces kształtowania się stanów społecznych – opisuje zasady monarchii stanowych w Anglii i we Francji – wyjaśnia pojęcie <i>Wielka Karta Swobód</i> – w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Anglii i we Francji – wyjaśnia rolę Jana bez Ziemi, Filipa Pięknego – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w średniowiecznej Europie

	<p>stanó w Powstan ie pierw szych repre zenta cji stano wych Początek mona rchii stano wych w Europ ie (Angli a, Francj a)</p>		
<p>5. Gospodarka średniowiecznej Europy</p>	<p>Przemia ny w średni owiec znym rolnic twie Odrodze nie i rozwó j ośrod ków miejs</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupolówka, trójpolówka, targi, jarmarki, bank</i> – rozpoznaje cechy gospodarki średniowiecznej – wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. – wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strukturę społeczno-gospodarczą Europy czasów krucjat – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna</i> – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich – wyjaśnia przyczyny rozwoju handlu w średniowieczu – wyjaśnia przemiany sytuacji społeczno-ekonomicznej wsi w Europie doby krucjat – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian gospodarczo-społecznych w Europie czasów krucjat

	kich Rola i chara kterys tyka handl u w średni owiec znej Europ ie Handel śródzi emno morsk i i rola miast włosk ich Handel hanze atycki Powrót gospo darki pienię znej i począ tki banko wości Rola jarma rków		
--	---	--	--

<p>6. Wieś i miasto w średniowieczu</p>	<p>Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu</p> <p>Rozwój miast w średniowieczu</p> <p>Rola i charakterystyka rzemiosła w średniowiecznej Europie</p> <p>Struktura społeczna średniowiecznego miasta</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trójpolówka, ratusz, cech</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat, pospólstwo, cech, gildia</i> – rozpoznaje cechy średniowiecznego miasta – wyjaśnia rolę cechów i gildii – wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich – za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi – wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w. – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
---	--	---	---

	<p>Życie codzi- enne na wsi i w mieśc- ie w średni- owiec- zu</p>		
<p>7. Kościół w średniowieczu</p>	<p>Duchow- ość klaszt- orna we wczes- nym średni- owiec- zu Monasty- cym cyster- ski i jego znacz- enie Polityczn- o- społe- czne znacz- enie Kości- oła i ducho</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>ruchy monastyczne</i> – wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych – wyjaśnia założenia ideowe waldensów i albigensów – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Franciszka, św. Dominika – opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Tomasza z Akwinu, Innocentego III – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>

	<p>wieńs twa w średni owiec znej Europ ie</p> <p>Przemia ny życia religij nego</p> <p>Ruchy heret yckie – walde nsi i albige nsi (katar zy)</p> <p>Zakony żebra cze</p> <p>Znaczeni e religii w średni owiec zu</p> <p>Papiest wo od kryzys u do potęg</p>		
--	--	--	--

	i		
8. Kultura średniowiecznej Europy	<p>Kultura stano wa w średni owiec zu jako wynik funkcj onow ania społe czeńs twa stano wego</p> <p>Architek tura roma ńska i gotyc ka</p> <p>Literatur a w średni owiec zu</p> <p>Filozofia średni owiec znej Europ y</p> <p>Malarst</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum</i>, <i>siedem sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – opisuje system edukacyjny w średniowieczu – wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej – w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza

	<p>wo, rzeźb a i inne sztuki plasty czne w średni owiec zu Uniwers ytety i eduka cja w średni owiec znej Europ ie</p>		
Rozdział VII. Rozbicie dzielnicowe i odbudowa Królestwa Polskiego			
1.Rozbicie dzielnicowe	<p>Podział państw wa piastow skie go w wynik u testam entu Krzyw oustego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i> – lokalizuje w czasie śmierć Bolesława Krzywoustego – rozpoznaje na mapie Polskę w czasach rozbicia dzielnicowego – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Łęczycy dla dziejów Polski – opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego – wyjaśnia w szerokim aspekcie przyczyny i proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p>

	<p>System senioratu – funkcjonowanie i upadek</p> <p>Walki wewnętrzne pomiędzy książętami piastowskimi</p> <p>Najazdy mongolskie</p>		
<p>2. Rozwój gospodarczy ziem polskich</p>	<p>Ożywienie gospodarcze na ziemiach polskich</p> <p>Osadnictwo na prawie niemieckim</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego – rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim – wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast – wymienia zmiany ekonomiczno-społeczne na ziemiach polskich w dobie rozbitcia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces lokowania wsi i miast – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzca, sołtys, wójt, burmistrz, immunitet, łan, ratusz, wolnizna</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Henryka Brodatego – wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w. – w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski

	<p>i na prawi e polski m na ziemi ach księst w piasto wskic h</p> <p>Zmiany społe czne, ekono miczn e i polity czne w okresi e rozbic ia dziel icowe go</p> <p>Wzrost znacz enia rycers twa – feuda lizm na ziemi</p>		
--	---	--	--

	<p>ach polski ch</p> <p>Początki mona- rchii stano- wej</p>		
3. Sąsiedzi Polski w XII–XIII wieku	<p>Powstanie Marchii Branden- burskiej Plemiona Bałtów i ich najazdy na ziemi e polskie</p> <p>Sprowadzenie Krzyżaków nad Bałtyk</p> <p>Państwo zakonu krzyżackiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, Ruś</i></p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbięcia dzielnicowego</p> <p>– lokuje na mapie sąsiadów Polski w XII–XIII w</p> <p>.– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bałtowie</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój terytorialny państwa krzyżackiego</p> <p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Marchii Brandenburskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Albrechta Niedźwiedzia, Mendoga, Giedymina, Hermana von Salza</p> <p>– wyjaśnia przyczyny upadku znaczenia Rusi Kijowskiej</p> <p>– wyjaśnia powody rosnącej pozycji Czech w XII–XIII w.</p> <p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbięcia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>

	o w Prusach Ruś w XII–XIII w. Czechy w XIII w.		
4. Próby zjednoczenia Królestwa Polskiego	Apogeu m rozbic ia dziel icowe go Próby zjedn oczen ia ziem polski ch w XII i XIII w. Rola Kości oła w próba ch jedno czeni a Polski Próby zjedn oczen	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni rozbięciem dzielnicowym w Polsce – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę Kościoła w próbach zjednoczenia ziem polskich	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II – lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – ocenia rolę panowania Przemysławidów w Polsce – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	<p>ia Polski na przeł omie XIII i XIV w. – Prze mysł II Polska pod rząd ami Prze myśli dów</p>		
5. Odrodzenie Królestwa Polskiego	<p>Przebieg walk o zjedn oczen ie Polski tocz nych przez Wład ysław a Łokiet ka Polityka zagra niczn a</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami – wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka – wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia pojęcie <i>bunt wójta Alberta</i> – w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	<p>Łokietka – sojusz z Węgrami oraz konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami</p> <p>Straty terytorialne na rzecz sąsiadów</p> <p>Znaczenie koronacji Władysława Łokietka</p>		
6. Monarchia Kazimierza Wielkiego	Reformy prawne i	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w</p>

	<p>administrcyjne Kazimierza Wielkiego</p> <p>Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski</p> <p>Rozwój cywilizacyjny ziem polskich</p> <p>Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego</p> <p>Polityka zagraniczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej 	<p>czasach Kazimierza Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje stosunek Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej – wyjaśnia problem z dziedzictwem tronu – w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
--	--	--	--

	<p>niczna Kazimierza Wielkiego Problemy z dziedzictwem tronu</p>		
Rozdział VIII. Polska i Europa u schyłku średniowiecza			
1. Unie z Węgrami i Litwą	<p>Unia polsko-węgierska i rządów Andegawenów w Polsce</p> <p>Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w.</p> <p>Litwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i> – rozpoznaje na mapie monarchię Jagiellonów – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach oraz unię w Krewie – prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie – wymienia założenia unii w Krewie – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wyjaśnia rolę postaci: Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda – lokuje w czasie unię w Horodle – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej – opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i> – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	<p>przed unią z Polsk ą</p> <p>Początki unii polsk o- litews kiej, kształ towa nie się zasad współ istnie nia</p> <p>Rządy Wład ysław a Jagiell y i jego polity ka dynas tyczn a</p> <p>Wielokul turow ość państw wa Jagiell onów</p>		
--	---	--	--

	, w tym na ziemiach polskich		
2. Wojny z zakonem krzyżackim	<p>Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego</p> <p>Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie</p> <p>Postanowienia I pokoju toruńskiego</p> <p>Konflikt polsko-krzyżacki na</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg Wielkiej Wojny z zakonem – wyjaśnia rolę postaci: Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena – opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica – w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	<p>soborze w Konstancji</p> <p>Wojny polsko-krzyżackie w latach 20. i 30. XV w.</p>		
<p>3. Europa Zachodnia w XIV–XV wieku</p>	<p>Zjednoczenie Francji i wybuch wojny stuletniej</p> <p>Przebieg konfliktu angielsko-francuskiego w XIV–XV w.</p> <p>Monarchia burgundzka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosują pojęcie <i>Cesarstwo</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni wojnę stuletnią – wymienia przyczyny i skutki wojny stuletniej – prawidłowo lokuje Burgundię i Szwajcarię na mapie – wymienia przyczyny kryzysu Cesarstwa w XIII–XIV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc – wyjaśnia przyczyny spadku znaczenia rycerstwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielkie bezkrólewie</i>, <i>Złota bulla</i> – opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojny stuletniej – wyjaśnia znaczenie monarchii burgundzkiej – wyjaśnia okoliczności powstania Szwajcarii – w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy

	<p>Cesarstwo w XIII–XIV w.</p> <p>Wojny szwajcarskie i spadek znaczenia rycerstwa</p> <p>Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii</p>		
<p>4. Kryzys schyłku średniowiecza</p>	<p>Kryzys gospodarczy i epidemia dżumy</p> <p>Powstania chłopskie w Anglii i we Francji</p> <p>Niewola</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia, sobór w Konstancji</i> – wymienia przyczyny i skutki czarnej śmierci – wymienia przyczyny kryzysu Kościoła w XIV–XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – wyjaśnia przyczyny i skutki powstań chłopskich w Anglii i we Francji – lokalizuje w czasie sobór w Konstancji – wyjaśnia cechy niewoli awiniońskiej – wyjaśnia pojęcia: <i>kuralizm, koncyliarizm, nowa pobożność</i> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny kryzysu w Kościele katolickim

	awini ońska papie ży Spory o istotę Kości oła i ruchy refor mator skie		
5. Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku	Czechy pod pano wanie m Lukse mbur gów Powstan ie husyt yzmu i wojny husyc kie Podboje imper ium osma ńskie go na Bałka nach Węgry w	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>husyci, Turcy osmańscy</i> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola – wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – wymienia główne założenia ideologii husyckiej	– wyjaśnia przyczyny ekspansji Osmanów i za pomocą mapy ją opisuje – wyjaśnia rolę Jana Husa – opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej – wyjaśnia przebieg procesu wyjścia ziem ruskich spod zwierzchnictwa Mongołów – w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego

	<p>XV w. Ruś w walce o wyzwolenie spod zwierzchnictwa Mongołów</p>		
<p>6. Panowanie Kazimierza Jagiellończyka</p>	<p>Panowanie i śmierć Władysława Warnieńczyka Bezkrólewie i objęcie rządów przez Kazimierza Jagiellończyka Przyczyny wojny</p>	<ul style="list-style-type: none"> – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie przywilej cerekwicko-nieszawski i wymienia jego postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i> – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka – wyjaśnia rolę Zbigniewa Oleśnickiego – w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo–społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny trzynastoletniej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej

	<p>trzy stolet niej</p> <p>Przebieg walk podcz as wojny trzy stolet niej</p> <p>Zmiany w sztuc e wojen nej w XV w.</p> <p>Skutki wojny trzy stolet niej</p> <p>Polityka dynas tyczn a Kazim ierza Jagiell ończy ka</p>		
7. Monarchia polska w XIV–XV wieku	<p>Zmiany w admi nistra cji</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa, przywilej stanowy</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia elekcyjna, sejmik, rada królewska, senat</i></p> <p>– rozpoznaje cechy polskiej monarchii stanowej</p>	<p>– opisuje system administracji centralnej i samorządowej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia powody wzrostu znaczenia szlachty</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki wydania najważniejszych przywilejów szlacheckich</p>

	<p>polskiej</p> <p>Rozwój monarchii stanowej</p> <p>Przywileje szlacheckie charakterystyczne cechy polskiej monarchii stanowej</p>	<p>– wymienia postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>Corona Regni Poloniae</i></p> <p>– w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania demokracji szlacheckiej</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w Polsce XIV–XV w.</p>
<p>8. Kultura polska w średniowieczu</p>	<p>Architektura średniowieczna w Polsce</p> <p>Malarstwo i rzeźba średniowieczna w Polsce</p>	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki</p> <p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– opisuje system szkolnictwa w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce</p> <p>– opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie</p> <p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski</p> <p>– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>

	e Najważn iejsze zabyt ki sztuki średni owiec znej na ziemi ach polski ch Początki polski ego dziejo pisars twa Edukacja i nauka na ziemi ach polski ch w średni owiec zu Rola Akade mii Krako wskiej		
--	--	--	--

